

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE

LECTURE 6. CONTROL SYSTEM IN CORPORATE GOVERNANCE

LECTURER: XUSAINOV Sh. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ – ФАНИ

6 – МАВЗУ. КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВДА НАЗОРАТ ТИЗИМИ

МАЪРУЗАЧИ: ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

Маълумот учун: барча маъруза тезисларида, тақдимотларда “Корпоратив бошқарув” (муаллиф С.Элмирзаев), “Corporate Governance: Principles, Policies and Practices” (муаллиф Bob Tricker) китоблари материаллари фойдаланилган, мазкур китоблар фаннинг асосий дарсликларидир, аммо бошқа турли манбалардан ҳам фойдаланилади.

Мавзу саволлари:

- 1. Ички назорат тизимининг ташкилий жиҳатлари ва амал қилиш механизми**
- 2. Тафтиш комиссияси фаолиятининг механизми**
- 3. Ички аудит хизмати фаолият механизми**
- 4. Корпоратив бошқарувда комплаэнс тизими**

1. Ички назорат тизимининг ташкилий жиҳатлари ва амал қилиш механизми

Акциядорлик жамиятларида ички назорат тизими жамият молиявий-хўжалик фаолиятининг қонунчилик талаблари ва ички ҳужжатлар асосида амалга оширилишини таъминлаш мақсадида ташкил этилади. Ички назорат тизими акциядорлик жамияти Устави, корпоратив бошқарув кодекси ва ички меъёрий ҳужжатлар асосида ишлайди. Бунда, “Ички назорат тўғрисида”ги Низом акциядорлар умумий йиғилиши томонидан тасдиқланади ва унинг асосий мақсадлари, вазифалари, ишлаш принциплари ҳамда акциядорлик жамиятидаги шахсларнинг ички назоратдаги жавобгарлигини белгилаб беради.

Ички назорат тизимининг самарали механизмларини жорий этиш учун компания қуйидаги чораларни амалга оширади:

1. Кузатув кенгаши таркибида мустақил аъзоларни киритиш талаби: Компания Уставида кўрсатилган талаблар асосида кузатув кенгаши таркибига

камида битта мустақил аъзони киритиш шарт. Мустақил аъзоларнинг компания ёки унинг аффилиланган шахслари билан боғлиқ бўлмаганлиги таъминланади.

2. Ҳомийлик ва беғараз ёрдам масалалари: Кузатув кенгаши ҳомийлик ёки беғараз ёрдам кўрсатиш ёки олиш тартибини белгилайди ва бу борадаги қарорлар фақат акциядорлар умумий йиғилиши ёки қонун ҳужжатларида кўрсатилган доирада қабул қилинади. Барча маълумотлар ошқора тарзда ошқор этилади.

3. Бизнес жараёнлар таҳлили ва маслаҳатчилар жалби: Ҳар йили мустақил профессионал ташкилотларни – маслаҳатчиларни жалб этган ҳолда компаниянинг бизнес жараёнлари ва лойиҳаларнинг компания мақсадларига мувофиқлиги юзасидан таҳлил ўтказилади.

4. Миноритар акциядорлар ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш: Ички назорат тизими миноритар акциядорлар ҳуқуқларини таъминлашни назарда тутди. Бунда ижроия органининг аффилиланган шахслар ва йирик битимлар бўйича мустақил ҳаракат қилишига йўл қўйилмайди.

5. Ички аудит хизмати ва унинг ваколатлари: Ички аудит хизмати компания ва унинг 50 фоиздан ортиқ улуши бор юридик шахслар билан амалга оширилган операциялар устидан назоратни олиб боради.

6. Ички назорат органлари ва уларнинг самарадорлигини баҳолаш: Компаниядаги ички назорат органлари (тафтиш комиссияси ва ички аудит хизмати)нинг самарадорлигини мустақил профессионал ташкилотлар томонидан баҳолаш тартиби белгиланади.

7. Ижро органидан мунтазам ҳисобот олиш: Ижро органи компания таркибига кирувчи ташкилотларнинг фаолияти юзасидан тасдиқланган бизнес-режага мувофиқ, бажарилган ишлар ва эришилган натижалар ҳақида кузатув кенгаши ва акциядорларга мунтазам равишда ҳисобот тақдим этади.

8. Корпоратив бошқарув кодекси ва комплаенс тизими: Корпоратив бошқарув кодекси асосида комплаенс тизими ихтиёрий тарзда жорий этилган бўлса-да, бугунги кунда акциядорлик жамиятларида унинг аҳамияти ортиб бормоқда. Комплаенс тизими акциядорлар ва бошқарув органлари ўртасида шаффофликни таъминлашга, рискларни бошқариш ҳамда ички назорат самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Тафтиш комиссияси ва ички аудит хизмати фаолиятининг механизмлари

1. Тафтиш комиссияси

Тафтиш комиссияси акциядорлар умумий йиғилишига бўйсунди. Унинг асосий вазифаси молиявий-хўжалик фаолият устидан назоратни амалга ошириш ва акциядорларга аниқ маълумотлар тақдим этишдан иборат.

2. Ички аудит хизмати

Ички аудит хизмати компанияда рискларни бошқариш ҳамда ички назорат тизимининг самарадорлигини мустақил баҳолаш билан шуғулланади.

3. Комплаенс хизмати

Комплаенс хизмати ички хужжатлар ва қонунчилик талабларига риоя этилишини таъминлаш мақсадида фаолият юритади. Комплаенс хизмати қонунбузарликларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш бўйича чоралар кўради.

Шундай қилиб, акциядорлик жамиятларида самарали ички назорат тизимини ташкил этиш компаниянинг барқарор ривожланиши ва акциядорларнинг ҳуқуқлари ҳамда манфаатларини ҳимоя қилишнинг асосий кафолати ҳисобланади.

2. Тафтиш комиссияси фаолиятининг механизми

Акциядорлик жамиятларининг корпоратив бошқарув ва ички назорат тизимида тафтиш комиссиясининг фаолияти муҳим ўрин тутди. Шу муносабат билан, куйида ушбу комиссиянинг фаолият механизмига оид асосий масалаларга тўхталиб ўтамиз.

Акциядорлик жамиятларида Ўзбекистон Республикасининг «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонуни, акциядорлик жамиятининг Устави ҳамда «Тафтиш комиссияси тўғрисида»ги Низом асосида комиссиянинг мақоми, ваколатлари ва фаолиятини ташкил этиш тартиби белгилаб қўйилади. Тафтиш комиссиясининг Низоми акциядорларнинг умумий йиғилишида тасдиқланади.

Тафтиш комиссияси акциядорлик жамиятининг молия-хўжалик фаолиятини назорат қилувчи орган бўлиб, унинг фаолиятига Кузатув кенгаши ёки ижроия органи аралашishi мумкин эмас. Комиссия акциядорлар умумий йиғилишига ҳисобдор ҳисобланади.

Комиссиянинг асосий вазифалари куйидагилардан иборат:

1. Акциядорлик жамиятининг молия-хўжалик фаолиятини назорат қилиш ва таҳлил қилиш.

2. Аниқланган камчилик ва нуқсонларни бартараф этиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш.

3. Ижро этилган текширувлар натижаларига асосан ишларни яхшилаш учун таклифлар бериш.

4. Молия-хўжалик фаолияти яқунлари бўйича ҳисобот ва хулоса тузиш.

Тафтиш комиссияси куйидаги ваколатларга эга:

- Жамиятнинг йиллик молия-хўжалик фаолиятини текшириш.
- Акциядорларнинг умумий йиғилиши, Кузатув кенгаши қарори ёки овоз берувчи акцияларнинг камида беш фоизига эгалик қилувчи акциядорларнинг талаби асосида компаниянинг бошқа даврлар ичидаги фаолиятини текшириш.

- Бир йиллик ёки бошқа даврлар ичидаги текширувлар натижалари бўйича ҳисобот ва хулосалар тайёрлаш.

• Ижроия органи ёки Кузатув кенгаши томонидан тақдим этилган ҳужжатлар асосида аффилиланган шахслар билан тузилган битимларни ва йирик битимларни таҳлил қилиш.

Тафтиш комиссиясининг аъзолари Кузатув кенгашининг ёки акциядорларнинг талабига кўра ўз текширувларини ўтказиши мумкин. Акциядорлик жамиятида аффилиланган шахслар билан тузилган битимлар мавжудлигини ҳар чоракда таҳлил қилиш ҳамда ушбу таҳлилларнинг натижасини Кузатув кенгаши ва акциядорлар умумий йиғилишига тақдим этиш, шунингдек компаниянинг ички ҳужжатларига риоя қилиниши бўйича хулосалар бериш комиссиянинг муҳим вазифаларидан ҳисобланади.

Комиссия аъзолари ва уларнинг вазифалари

Тафтиш комиссияси таркиби Устав асосида белгиланиб, камида уч киши бўлиши шарт. Комиссия аъзолари акциядорларнинг умумий йиғилишида бир йиллик муддатга сайланади. Айти бир шахс комиссия таркибига кетма-кет уч мартадан ортиқ сайланиши мумкин эмас. Комиссиянинг аъзолари Кузатув кенгаши аъзоси бўлиши ёки компанияда меҳнат шартномаси асосида ишлаши мумкин эмас. Шунингдек, улар бир вақтнинг ўзида санок комиссияси аъзоси сифатида ҳам фаолият юритиши тақиқланади.

Комиссия аъзолари бухгалтерия ҳисоби, аудит ёки молия соҳасида олий маълумотга ва камида уч йиллик иш тажрибасига эга бўлиши лозим. Улар ўз фаолияти давомида ҳалоллик билан иш тутиш, компания ва унинг акциядорлари манфаатларини ҳимоя қилиш мажбуриятига эга. Аъзолар ўз вазифаларини тўғри бажармаслик ҳолатида акциядорлар умумий йиғилиши қарори билан ваколатларидан маҳрум қилиниши мумкин.

Комиссия фаолиятининг ташкилий жиҳатлари

Комиссия раиси аъзолар томонидан сайланиб, унинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- Комиссия ишини ташкил қилиш ва мажлисларини чақириш.
- Комиссиянинг баённомаларини ва хулосаларини имзолаш.
- Акциядорлар умумий йиғилиши ва Кузатув кенгаши йиғилишларида қатнашиш.

Комиссия мажлислари йилда камида икки марта ўтказилиши керак. Унда қабул қилинган қарорлар комиссия аъзоларининг кўпчилик овози билан тасдиқланади. Комиссия мажлисларининг баённомалари аъзолар томонидан имзоланиб, компаниянинг бошқа бошқарув органларига тақдим этилади.

Тафтиш комиссияси акциядорлик жамиятининг молия-хўжалик фаолиятини назорат қилиш ва акциядорларнинг манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган муҳим орган ҳисобланади. Унинг самарали фаолияти учун комиссия аъзолари юқори малакага эга бўлиши ва ўз мажбуриятларини ҳалол бажариши зарур. Комиссиянинг тўғри ташкил этилиши ва унга аъзо бўлган шахсларнинг касбий тажрибаси компаниянинг молиявий ҳолатини яхшилаш ва хавфларни камайтиришга катта ҳисса қўшади.

3. Ички аудит хизмати фаолияти механизми

Ўзбекистон Республикасининг “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ, активларининг баланс қиймати энг кам иш ҳақи миқдорининг юз минг баробаридан кўп бўлган акциядорлик жамиятларида ички аудит хизмати ташкил этилиши мажбурий ҳисобланади. Ушбу хизмат жамиятнинг Кузатув кенгашига тўғридан-тўғри ҳисобдор бўлиб, унинг асосий мақсади жамиятда ички назорат тизимини қўллаб-қувватлаш, молия-хўжалик фаолиятининг самарадорлигини ошириш ҳамда қонунчиликка мувофиқликни таъминлашдан иборат.

Ички аудит хизмати қуйидаги йўналишларда фаолият олиб боради:

1. Жамиятнинг ижроия органлари ва таркибий бўлинмаларининг, шунингдек ваколатхона ва филиалларининг Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига, таъсис ҳужжатларига ва ички меъёрий ҳужжатларга риоя қилинишини назорат қилиш ва баҳолаш.

2. Бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларда маълумотларнинг тўғри ва ишончли асос этирилишини таъминлаш.

3. Хўжалик операциялари ва активларнинг сақланишини назорат қилиш.

4. Жамиятнинг бошқаруви бўйича қонунчилик талабларига риоя қилиниши мониторингини амалга ошириш.

Ички аудит хизмати Кузатув кенгаши қарори билан ташкил этилади ва жамиятнинг Кузатув кенгашига ҳисобдор бўлган таркибий бўлинма ҳисобланади. Ушбу хизмат қуйидаги вазифаларни бажаради:

- Кузатув кенгашини ишончли ахборот билан таъминлаш ва фаолиятни такомиллаштириш бўйича таклифлар тайёрлаш;

- Ички аудит жараёнида аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан тезкор тавсиялар киритиш ва уларнинг ижросини назорат қилиш.

Ички аудит хизмати фаолиятининг асосий вазифалари:

1. **Ички назорат тизимини ташкил қилиш:** Ички аудит хизматининг асосий мақсади — жамиятнинг молиявий ва бошқарув фаолиятини назорат қилиш, тизимдаги мавжуд хато ва камчиликларни аниқлаш, шунингдек уларни бартараф этиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат.

2. **Текшириш ва мониторинг ўтказиш:** Ички аудит хизмати ҳар чоракда белгиланган йўналишлар бўйича текширишлар ўтказади, хўжалик шартномаларининг қонун ҳужжатларига мувофиқлигини экспертиза қилади ва бухгалтерия ҳисоби ҳамда молиявий ҳисобот бўйича методик ёрдам кўрсатади.

3. **Ички назорат амалиётларини такомиллаштириш:** Хизмат жамиятнинг ички назорат амалиётларини таҳлил қилади, ички аудит жараёнида аниқланган хато ва камчиликларни бартараф этиш учун таклифлар ишлаб чиқади.

4. **Ташқи аудиторлик текширувларига кўмаклашиш:** Ташқи аудиторлик ташкилотларини танлаш, техник топшириқларни ишлаб чиқиш ва аудиторлик текширувлари учун методик ёрдам кўрсатиш.

Ички аудит хизмати ҳуқуқлари ва мажбуриятлари

Ички аудит хизмати фаолияти давомида жамиятнинг турли ҳужжатлари билан танишиш, мансабдор шахслардан ёзма ва оғзаки тушунтиришлар олиш ҳуқуқига эга. Хизмат қонун ҳужжатлари талабларига, шунингдек жамият таъсис ҳужжатларига риоя қилинишини таъминлайди ва аудит натижаларини ақс эттирувчи ҳисоботларни тайёрлайди. Бундан ташқари, хизмат ходимлари ички аудитор сертификатига ва камида икки йиллик амалиёт тажрибасига эга бўлиши талаб этилади.

Ички аудит хизмати тузилмаси, ундаги ходимларнинг малакаси ва масъулияти қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқланади. Ходимлар доимий равишда малака ошириш курсларида иштирок этиши ва Кузатув кенгаши томонидан ҳар йили аттестациядан ўтиши шарт.

Ички аудит натижалари ва ҳисобот бериш

Текширув натижалари бўйича тузилган ҳисоботда бизнес-режанинг бажарилишини таҳлил қилиш, корпоратив бошқарув талабларига риоя қилиш ҳолати, бухгалтерия ва молиявий ҳисоботларда аниқланган хато ва камчиликларни кўрсатиш ҳамда солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ҳисобланиши ва тўланиши ҳолати ёритилади. Ҳисобот Кузатув кенгашига тақдим этилиб, аниқланган муаммоларни бартараф этиш бўйича таклифлар ишлаб чиқилади.

Халқаро амалиётда ички аудит фаолияти

Ривожланган мамлакатларда ички аудит хизмати директорлар кенгаши томонидан қуйидаги вазифаларни бажаришга жалб этилади:

- бизнес жараёни ва бирлашган назорат тизимининг давомли таҳлилини юритиш;
- назорат тизимларининг кўлами ва самарадорлигини баҳолаш;
- бошқарув ва молиявий фаолият устидан доимий назоратни олиб бориш;
- корпоратив миссия, сиёсат ва вазифалардаги ютуқларни баҳолаш;
- ресурслардан самарали фойдаланиш йўллари аниқлаш;
- активларнинг қиймати ва мавжудлигини тасдиқлаш;
- хатоликлар ёки товламачиликларга қарши махсус текширишлар ўтказиш;
- битимларнинг ижросини таҳлил қилиш ва муаммоларни аниқлаш;
- ташкилот қийматини ва иш юритишдаги этика кодексларини таҳлил қилиш.

Ички аудит хизмати фаолияти давомида юқоридаги вазифаларни самарали амалга ошириш учун ҳам ички, ҳам ташқи манбалар билан ҳамкорлик қилади ва жамиятнинг молиявий ҳолатини яхшилашга қаратилган чора-тадбирлар ишлаб чиқади.

4. Корпоратив бошқарувда комплаенс тизими

Комплаенс — бу компания раҳбарияти ва ходимларининг хатти-ҳаракатларини қонунчиликка мослаштириш, корпоратив бизнес-этика ва ташқи қонунларга мувофиқ бўлишини таъминлашга қаратилган ташаббуслар мажмуасидир. У асосан корпоратив муносабатларнинг қонун талаблари ва этика меъёрларига мувофиқлигини таъминлаш мақсадида хавф-хатарларни баҳолаш ва бошқариш жараёнини ўз ичига олади. Комплаенс компаниянинг нуфузини оширишга хизмат қилади ва корпоратив бошқарувда муҳим рол ўйнайди.

Комплаенс тизимининг асосий принциплари қуйидагиларни ўз ичига олади:

- **Мустақиллик:** Барча умуммажбуриятлардан мустақил бўлиш ва расмий мақомга эга бўлиш.

- **Коррупцияга қарши кураш:** Компания ичида коррупцион ҳолатларга йўл қўймаслик ва уларни бартараф этиш чораларини кўриш.

Комплаенс тизими, шунингдек, ходимлар билан ишлаш, ҳамкорлар билан ҳамкорлик қилиш, бухгалтерия ҳисобини юритиш, хатарларни аниқлаш ва баҳолаш ҳамда коррупцияга қарши профилактика каби йўналишларда фаолият юритади. Бу тизим ходимларни бошқариш, маркетинг, ички аудит ва хавф-менежмент каби бўлимларнинг вазифаларини такрорламайди, балки мазкур бўлимлар билан биргаликда корпоратив тартиб-қоидаларнинг тўғри амал қилишини таъминлайди.

Комплаенс тизими ходимларни танлашда қуйидаги асосий қадамларни бажаради:

- Ходимлар анкета-сўровномаларини ўтказиш ва уларнинг маълумотларини текшириб, корпоратив муҳитга мос келишини баҳолайди.

- Ходимларнинг биографик маълумотларини ўрганиб, тавсифнома шакллантиради.

- Судланганлик ҳолатларини текширади: жумладан, молиявий фирибгарлик ва жинсий зўравонлик ҳолатлари аниқланса, бундай шахсни ишга қабул қилишдан воз кечилади. Лекин баъзи ҳолларда эҳтиётсизлик туфайли содир этилган ҳуқуқбузарлик учун судланган шахснинг яхши мутахассис эканлиги аниқланса, унинг малакасидан фойдаланиш мумкин.

- Ходимларнинг кредит тарихини ўрганиб, уларнинг молиявий интизомга риоя қилиш даражасини баҳолайди.

Комплаенс тизимининг вазифалари қуйидагиларни қамраб олади:

1. Корпоратив компанияларнинг фаолиятини тартибга солиш билан боғлиқ юридик хатарларни аниқлаш ва уларни назорат қилиш.

2. Корпоратив стандартлар ва этика қоидаларига амал қилинмаслиги орқали компания репутациясининг йўқотилиши хавфи ҳақида раҳбариятни огоҳлантириш.

3. Мавжуд корпоратив ички назорат органлари (ички аудит ва бошқалар) билан ҳамкорлик қилиш орқали тартибга солиш ва назорат жараёнларини интеграция қилиш.

4. Компаниянинг рақобатбардошлигини ошириш мақсадида, бошқа компаниялар билан ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш.

5. Хатарларни тартибга солиш ва уларни камайтириш учун тегишли таклифларни ишлаб чиқиш ва бошқарув органларига тақдим қилиш.

6. Компания бошқаруви, ходимлар ва стейкхолдерлар ўртасидаги манфаатлар тўқнашувларини аниқлаш ва уларни бартараф этиш бўйича чоралар кўриш.

7. Стейкхолдерлар муурожаатларини ва аризаларини таҳлил қилиш ҳамда уларнинг ҳуқуқларига мувофиқлигини баҳолаш.

8. Компания ва мижозлар ўртасидаги турли муносабатларда порахўрлик ва раҳбарларни сотиб олиш ҳолатларини бартараф этишга қаратилган ички ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва бошқарув органларига ҳисобот тақдим қилиш.

9. Корпоратив ички ҳужжатларни ишлаб чиқишда, шунингдек, қоидалар, кодекслар ва касбий этика нормаларига риоя қилиш чора-тадбирларини амалга ошириш.

Халқаро амалиётда комплаенс тизими икки моделга асосланган бўлиши мумкин:

- **Ички қонун-қоидаларга мос модел:** Бу моделда компания ёки ташкилот фаолияти ички қонунчилик меъёрлари ва қоидаларга асосланган. Бу ҳолатда компания фақат миллий қонунчилик талабларига амал қилади ва халқаро тавсияларни қўлламайди.

- **Халқаро стандартларга мос модел:** Нафақат миллий қонунчилик, балки халқаро стандартлар ва ташкилотларнинг тавсиялари асосида амалга оширилади. Бу моделда коррупцион хавф-хатарларни камайтириш учун қўшимча қоидалар ҳам жорий этилиши мумкин.

Мамлакатимизда комплаенс тизими ривожлантириш бўйича қатор қонунлар қабул қилинган:

- Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 июлдаги ПФ-6019-сонли фармонида мувофиқ, 2021 йил 1 январдан бошлаб “Ўзбекистон ҳаво йўллари” АЖ, “Қварц” АЖ, “Асака” банки ва бошқа йирик давлат иштирокидаги компанияларда комплаенс тизими синов тариқасида жорий этилган.

- Президентнинг 2020 йил 27 октябрдаги ПФ-6096-сонли фармонида мувофиқ, 2021 йил 1 июлга қадар давлат иштирокидаги корхоналарда “мувофиқлик тизими” (комплаенс) ва коррупцияга қарши хизматлар шакллантирилиши белгиланган.

- “Ўзбекнефтгаз” АЖда молиявий ва комплаенс назорат департаменти ташкил этилиб, унинг фаолияти комплаенс соҳасидаги қонунчилик меъёрларига риоя этилиши, молиявий ва бошқа ҳуқуқбузарликларни олдини олишга қаратилган.

Халқаро амалиётда эса комплаенс тизими қўплаб давлатларда қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади:

• **АҚШда** "Хорижда коррупцияга қарши курашиш тўғрисидаги акт" (Foreign Corrupt Practices Act, 1977), "Сарбейнз-Оксли Акти" (Sarbanes-Oxley Act, 2002) ва "Додд-Франк Акти" (Dodd-Frank Act, 2010) каби қонунлар компаниялар учун комплаенс тизимини ташкил этишни мажбурий талаб сифатида белгилайди.

• **Словенияда** "Словения давлат холдинги тўғрисида"ги қонун (Slovenian Sovereign Holding Act, 2014) комплаенс назоратининг мақоми ва ваколатларини белгилайди.

Корпоратив бошқарувда комплаенс тизимининг жорий этилиши компания фаолиятида шаффофлик ва қонунийликни таъминлаш, коррупцияга қарши курашиш ва фаолият самарадорлигини оширишга ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Corporate governance: principles, policies and practices, Tricker B. / Oxford, 2015
2. Zamonaviy korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./T.: "Iqtisod-moliya". 2019
3. Korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./ T.: "Zebo Print", 2021
4. -Korporativ boshqaruv: muammolar va zamonviy yechimlar. Suyunov D.X., Xoshimov E.A., Xusainov Sh.A./ Toshkent: Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, 2021